

UOT-811.11-112

Səhifə: 122-127

<https://doi.org/10.59849/2663-8967.2024.1.122>

Nüşabə Əsədova
Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
baş müəllim

AZƏRBAYCAN, RUS VƏ İNGİLİS DİLLƏRİNDƏKİ ATALAR SÖZLƏRİ VƏ FRAZEOLoji VAHİDLƏRDƏ FONETİK HADİSƏLƏR

XÜLASƏ

Bu məqalədə müxtəlif sistemli dillərdəki atalar sözləri və frazeoloji vahidlərdə rast gəlinən fonetik hadisələrdən bəhs edilir. Bu ifadələrdəki tez-tez işlənən fonetik xüsusiyyətlər nəzərdən keçirilir. Alliterasiya və assonans kimi fonetik hadisələr izah olunur. Azərbaycan, ingilis və rus dillərindən nümunələr müəllifin arqumentlərini sübut etdi. Müqayisə olunan dillərdə oxşar cəhətləri təsvir etmək üçün başqa bir fonetik hadisə assonansdan istifadə edilir. Bundan başqa, məqalədə fonetik hadisə kimi atalar sözləri və frazeologizmlərdə daha çox işlənən paronimlər haqqında da danışılır. Müxtəlif köklü, müxtəlif mənəli və müxtəlif nitq hissəsinə aid olan sözlərin bu mətnlərdə yaratdıqları maraqlı səs oyununa aid misallar çəkilir. Bu mətnlərdə işlənən təkrar da başqa bir fonetik hadisədir. Müəllif göstərir ki, təkrar müxtəlif sistemli dillərdə frazeoloji vahidlərin ifadəliliyini artırmağa kömək edir. Ritm frazeoloji vahidləri daha axıcı və unudulmaz edir. Qafiyə də Azərbaycan, ingilis və rus dillərində frazeoloji vahidlərdə, atalar sözlərində geniş şəkildə işlənir.

Açar sözlər: frazeoloji vahid, atalar sözləri, alliterasiya, assonans, ritm, qafiyə, paralelizm, ellipsis, inversiya.

Giriş: Şifahi xalq ədəbiyyatının, folklorun böyük və nəzərəçarpan bir qolu olan, hər bir xalqın leksikasının zəngin bir qatını təşkil edən atalar sözləri və frazeoloji birləşmələr aid olduğu dildə hazır şəkildə təzahür edir, həmin dilin daşıyıcıları olan xalqın müdrikliyinin, mənəviyyatının, əqidə və məsləkinin simvolu, rəmzi olaraq həyatın ayrı-ayrı səhifələrində yerinə uyğun müvafiq olaraq istifadə edilir. Atalar sözləri və məsəllər, frazeoloji birləşmələr danışıda çox işlənən qısa, dərin mənəli və bitkin ifadələrdir. Bunlar xalq müdrikliyinin, xalq zəkasının, xalqın həyat təcrübəsinin bədii ifadəsidir. Azərbaycan dilinin aydınlığı, qısa, yığcam şəkildə dərin məna ifadə etmək kimi gözəl xüsusiyyətləri atalar sözlərində özünü yaxşı əks etdirir. Başqa növlər kimi, atalar sözləri də müxtəlif dövrlərdə, müxtəlif şəraitdə yaranmışdır. Buna görə də o, müxtəlif təbəqələrin dünyagörüşünü, təcrübə və arzusunu ifadə etmişdir. Atalar sözləri qısa aforistik deyim kimi özündə aid olduğu xalqın düşüncə tərzini, həyata baxışını, keçdiyi tarixi yolu, məişətini, mədəniyyətini, adət-ənənələrini, məşğuliyyətini, mentalitetini, əmək fəaliyyətini, əxlaqi dəyərlərini, həqiqət anlayışını yığcam və obrazlı şəkildə təqdim edən nəsihətamiz, ibrətamiz düşüncələri, fikirləri bitkin formada əks etdirən “şifahi xalq ədəbiyyatının ən zəngin janrlarından biridir” [1, s.116]. Frazeoloji birləşmələr də müxtəlif anlayışları daha dolğun, daha ifadəli və lakonik çatdırmaq məqsədilə həm şifahi, həm də yazılı nitqin bütün janrlarında müraciət etdiyimiz nitq vahidləridir.

Yarandığı məkanı, müəllifi, mənşəyi bilinməyən, ancaq müasir dövrdə də öz aktuallığını qoruyub saxlayaraq fəal şəkildə işləkliyi ilə hər bir xalqın dilini zənginləşdirən. canlı, mənəli və obrazlı edən atalar sözlərini hikmətli sözlərdən fərqləndirən əsas cəhət odur ki, atalar sözləri şifahi xalq ədəbiyyatına aid olub, mənşəyi bəlli olmayan “predikativ söz birləşməsi səciyyəsi daşıyır” [2, s.35].

Azərbaycan, rus və ingilis dillərində mənsub olduğu xalqın mentalitetinin, əxlaqi dəyərlərinin, müdrikliyinin ifadəsi olan atalar sözlərinin və frazeoloji vahidlərin üslubi xüsusiyyətləri və fonetik tərkibi olduqca zəngin, maraqlı, rəngarəngdir və ifadəlidir. Bu mətnlərdə ən çox diqqəti cəlb edən adı çəkilən nümunələrdəki nitqin ahəngdarlığı, harmoniyası, ritmi, qafiyələr, paronimlər və digər müxtəlif fonetik hadisələrlə bağlı olan səs ifadəliliyidir.

Atalar sözləri və frazeoloji birləşmələrin səslənməsində ən çox rast gəlinən fonetik hadisələr alliterasiya və assonansdır. **Alliterasiya** eyni və ya oxşar samitlərin təkrarı yolu ilə nitqdə bədii təsiri gücləndirən fonosemantik hadisədir, mətnə poetik-stilistik effektlər verir, tempi və dinamikanı gücləndirir (7). Həm Azərbaycan, həm rus, həm də ingilis dillərində olan atalar sözlərində alliterasiya geniş şəkildə müşahidə olunur. “Dəqiq müşahidələr göstərir ki, atalar sözlərində çox səciyyəvi sövti (fonetik) xüsusiyyətlər vardır. Bu maraqlı xüsusiyyətlərdən alliterasiya, assonans, ritm və s. kimi məsələləri qeyd etmək olar” [3, s.41]. “Alliterasiya sabit frazeoloji birləşmələrin (idiom, zərbi-məsəl, atalar sözü və s.) əsas ümumi xüsusiyyətlərindən biri kimi diqqəti cəlb edir.” [3, s.91].” Məsələn:

Azərbaycan dilində: “Yüz ölç, bir biç”. Bu atalar sözündə [ç, b] samitlərinin alliterasiyası ilə ifadəlilik yaranır. Bu atalar sözünün rus dilində ekvivalenti olan “Сто раз отмерь, один раз отрежь” [a, т, р] samitləri alliterasiya yaradır. Azərbaycan dilinin şifahi xalq ədəbiyyatından, folklorundan götürdüyümüz digər nümunələrdə də samit səslərin təkrarı ilə ifadəliliyin, təsirliliyin yaranmasının şahidi oluruq. Məsələn:

“Saman sənindir, samanlıq ki sənin deyil” [s, m, n];

“Başına gələn başmaqçı olar” [b, ş];

“Qız qızıl alma, qızı gözdən salma” [q,z,l,m];

“Yaman yeyənin olsun, yaman deyənin olmasın” [y,m,n,s];

“İgid odur atdan düşə, atlana, igid odur, hər əzaba qatlana” [g, d];

“Əqrəbənin əqrəbəyə etdiyini əqrəb etməz əqrəbə” [q,r,b].

İngilis dilində: “Rob Peter to pay Paul” [p] (Əlin parağını Vəlinin başına qoyur, Vəlinin parağını Əlinin);

When in Rome, do as the Romans do [r, n, m, d];

carry coals to Newcastle [k, l] (Naxçıvana duzla getmək).

Rus dilində: “Прилетел гусь на Русь- погостит да улетит” [г, с, р, п,];

“Скучно Афонюшке на чужой сторонюшке” [ю, ш, к];

Frazeoloji birləşmələrdə də alliterasiya hadisəsinə tez-tez rast gəlinir. Məsələn:

Azərbaycan dilində: “Hacı ağa Həccə gedib” [h,c];

“Hamı gedər quş gətirər, Şaqqulu bayquş gətirər” [q, ş, g, t, r];

“Mart gözünə barmağım, çıxdı yaza oğlağım” [m,ğ] və s.;

Rus dilində: “Федот, да не тот” [д, т]; “Тот и магот” [г]; “выводить вавилоны” [в]; “Худ Роман, коли пуст карман” [м, н] və s.

Atalar sözlərində ifadəliliyin, melodikliyin yaranmasına, mənanın güclənməsinə təsir edən vasitələrdən biri də **assonans** fonetik hadisəsidir. Assonans hər hansı bir ifadə və ya cümlədə eyni sait səslərin təkrarına deyilir və mətnə melodiklik, harmoniya, ritm verir (7). M. Adilov assonansı və qeyd etdiyimiz fonetik hadisələri atalar sözlərini zərbi məsələlərdən fərqləndirən əsas xüsusiyyətlərdən hesab edir: “Beləliklə, atalar sözləri məzmunca, mənşəcə olduğu kimi, formal xüsusiyyətlərinə görə də zərbi-məsələlərdən fərqləndirilə bilər. Bu xüsusiyyətlər qısa şəkildə aşağıdakılardır: sintaktik cəhətdən paralelizm (müvazilik) prinsipi; qafiyəli olması, təkrarlar, alliterasiya və assonans, çoxvariantlılıq, müqayisə, antonimiya” [3, s.51]. Məsələn:

Azərbaycan dilində: “Sağlığında kor Fatı, öləndə badamgözlü” [a, o, ö]. Bu nümunədə alliterasiya hadisəsinin də şahidi oluruq, yəni [ğ, d] səslərinin təkrarı alliterasiya yaradır. Aşağıdakı nümunələrdə də maraqlı assonanslar müşahidə olunur:

“Üz döndü, könül döndü” [ü,ö];

“Küsülü qardaş, gəl yükü çataq, küsümüz küsülülükdə” [ü,a];

“Dağ dağa rast gəlməz, adam adama rast gələr” [a, ə];

“Gözəllik ondur, doqquzu dondur” [o,u];

“Torpaq bir verənə min verər, verməyəne heç nə verməz” [e,ə,i];

“El elə sığar, ev evə sığmaz” [e,ə, ı,a].

İngilis dilində: “as American as apple pie” (əsil amerikalı)

Rus dilində: “Голодному Федоту и репка в охоту” [o, e];

“По бедному Захару всякая щепка бьет” [o, a];

“Век живи, век учись” [е, и].

Folklor mətnlərində atalar sözləri, tapmacalar, bayatılar, nağıllar, dastanlar, frazeoloji birləşmələr və s. bu kimi nümunələrdə **paronimlər** və **paronimik münasibətlər** də yetərinə araşdırılıb. Lakin atalar sözləri və frazeoloji birləşmələrin fonosemantik hadisələr baxımından aparılan araşdırmalarda dilçilərin fikirləri bir qədər fərqlənir.

Fonosemantika dilçilikdə linqvistik işarənin iki tərəfi arasında motivli, qeyri-ənənəvi əlaqəni öyrənən bir istiqamətdir, fəza-zaman perspektivindən öyrənilən dilin səs-vizual (yəni onomatopoeik və səs-simvolik) sistemi olan linqvistik bir elmdir. Fonosemantika fonetikanın (ifadə müstəvisində), semantikanın (məzmun səviyyəsində), leksikologiyasının (bu planların məcmusu üzrə) və psixologiyasının (idrak nəzəriyyəsi) kəsişməsində doğulur və özünü təsdiq edir [14].

Bir çox dilçilər (M.İ.Fomina, O.V.Vişnyakova, E.V. Kuznetsov və b.) paronimlərə dar mənada yanaşıblar. Bu yanaşmada səslənməsinə görə oxşar olan eyniköklü, hətta vurğusu eyni hecaya düşən, eyni nitq hissəsinə aid olan, amma tamam fərqli leksik mənaya malik sözlər paronim adlandırılır [12].

Digər bir qrup dilçilər (A.N.Qvozdev, N.P.Kolesnikov, A.P.Kritenko, Y.S.Stepanov, N.M.Şanski və b.) paronimləri geniş mənada izah edirlər. Bura tələffüzü oxşar səslənən bütün sözlər aid edilir. Bu zaman təkcə fonetik cəhətdən yaxın olan eyniköklü sözlər deyil, həm də yaxın səslənməyə malik müxtəlif köklü, müxtəlif mənəli və müxtəlif nitq hissəsinə aid olan, səhvən biri digərinin yerinə işlədilən sözlər – paronomazlar da aid edilir [12].

Həm atalar sözlərində, həm də frazeoloji birləşmələrdə fonosemantik hadisə kimi paronimlər fərqli səviyyələrdə - fonetik, morfoloji və sintaktik səviyyələrdə araşdırılır. Hər bir səviyyədə tələffüz zamanı sözlərdə baş verən alliterasiya, assonans, təkrar və digər fonetik hadisələr maraq doğurur. **Fonetik səviyyədə:**

Azərbaycan dilində: “*Kələklə gələn küləklə gedər*” [ə]: [ü];

Rus dilində: “*Каков Дёма, таково и дома*” [o]: [o];

Paremioloji vahidlərdə konsonant tipli paronimlər çox geniş yayılıb və bunlar paronim cütlüklərdə konsonat fərqlilikdən ibarətdir. Bu cür paronimlərdə müxtəlif tipli transformasiyalara - əvəzləmə, yerdəyişmə, kəsilmə, artırılma və s. formalara rast gəlinir. Məsələn:

Azərbaycan dilində:

“Balalı ev *bazardı*, balasız ev *məzardı*” [b]: [m];

“*Hayla gələn, vayla gedər*” [h]: [v];

“Başı baş edən - *ayaq*, ayağı ayaq edən –*dayaq*” [-]: [d];

“El qarısı həm *gec*, həm də *güc* açılar” [e]: [ü];

“Əli aşından da olub, Vəli aşından da” [-]: [v].

Rus dilində:

“Что Машка напряла, то мышка скрала” [a]: [ы];

“С голоду Малашке и алашки власть” [ь]: [-];

“У нашего Трошки задрожали ножки” [т]: [-]+ [р];

Morfoloji səviyyədə ayırı-ayırı nitq hissələri digər nitq hissələri ilə paronimlik münasibətində ola bilirlər. Məsələn:

Azərbaycan dilində:

“*Zalımnın zülmü yadında qalmaz*” (sifət+isim);

“Ağam bir *xatın* aldı, davanı *satın* aldı” (isim+ sifət);

“Az danış, *saz* danış” (say+sifət);

“Elçisi *Gülüm* olanın başına *külüm* olar” (xüs. isim+ üm. İsim);

“Bağa *bağ* deməyiblər, *bax* deyiblər” (isim+feil).

Rus dilində:

“Два брата с Арбата, а оба *горбаты*” (sifət);

“Хороша Маша, да не *ваши*” (əvəzlik);

“Со всем *Максим*, и Аксинья с ним” (isim).

Təkrarlar da müqayisə olunan Azərbaycan, rus və ingilis dillərinin folklorunun ən zəngin qatlarından olan atalar sözlərinin ekspressivliyini gücləndirməyə kömək edir. Təkrar atalar sözləri

və məsələlərə, həmçinin frazeologizmlərə ifadəlilik vermək üçün ən çox istifadə olunan dil vasitəsidir (15). Məsələn:

Azərbaycan dilində: “*El gücü, yel gücü, sel gücü*”; “*Yıxılan yıxılana yoldaş olar*”; “*Həsən də qəlyan çəkən, Hüseyin də qəlyan çəkən*”, “*Dost dostu tən gərək, tən olmasa, gen gərək*”, “*Pay bölənə pay qalmaz*”, “*Pazı pazla çıxararlar*” və s.;

Rus dilində: “*Люди с базара, а Назар на базар*”, “*Клин клином вышибают*” və s.;

Bu tipli atalar sözlərində və frazeoloji vahidlərdə çox zaman “dairəvi təkrar və ellips” kimi ifadə vasitələrinin istifadə olunması xüsusilə diqqət çəkir (15). Belə hallarda leksemalar fikrin əvvəlində və sonunda yerləşirlər. “*Деньги производят деньги*” (Pul pulu gətirər), “*Любящих и Бог любит*” (Sevənləri Allah da sevər); “*Money begets money*”.

Çox zaman bu tipli mətnlərdə müxtəlif ifadə vasitələrinə rast gəlinir, yəni bir mətnə həm təkrar, həm müqayisə, həm də antonimlər işlənir. Məsələn:

Azərbaycan dilində: “*Dağ Məhəmmədə sarı getməsə, Məhəmməd dağa sarı gedər*” (dağ, Məhəmməd, sarı – təkrar, getməsə - gedər – müqayisə); “*Ata olmaq asandır, atalıq öyrənmək – çətin*” (burada ata – təkrar, asan≠çətin – antonimdir); “*Öz gözündə tiri görmür, başqasının gözündə çöprü görür*” (göz – təkrar, tir≠çöpr - antonim, görür - görmür – müqayisə).

Rus dilində: “*Если гора не идет к Магомеду, Магомед придет к горе*” “*От плохой жены состаришься, от хорошей - помолодеешь*”, “*В чужом глазу соринку видит, в своем бревно не замечает*”.

İngilis dilində: “*If the mountain will not come to Mahomet, Mahomet must go to the mountain*”.

Bu cür mətnlərdə həm təkrara, həm antonimlərə, həm də müqayisə olunan sözlərə rast gəlinir ki, belə üsullar atalar sözlərinin, frazeologizmlərin mətnlərini leksemaların və səsələrin təkrarı ilə əşya, əlamət, hərəkətlərin antonimliyindən istifadə edərək maraqlı, axıcı və diqqəti cəlb edən müqayisələr yaradır və bütün bunlar mətnə olduqca gözəl ifadəlilik verir.

Atalar sözlərində emosiya, ifadəlilik və axıcılıq yaratmaq məqsədilə işlənən **söz oyunu** hər iki dildə rast gəlinir. Məsələn:

Azərbaycan dilində: “*Mus- Mus deyənəcən, Mustafa de*”; “*Əli aşından da oldu, Vəli aşından da*”;

İngilis dilində: “*Hamlet with Hamlet left out*” (məhiyyətsiz bir şey); “*Render unto Caesar the things that are Caesar's*” (Hər kəsin haqqını özünə qaytarın- Отдай Цезарю то, что принадлежит Цезарю. = Кесарю кесарево.).

Rus dilində: “*У Фили были, у Фили пили, Филю ж и побили*”.

Atalar sözlərində **ritmin** olması, ritmik parçaların yer alması canlı xalq dilinin müdriklik, ibrətamiz ifadələrini axıcı, yaddaqalan edir və onların unudulmaması üçün zəmin yaradır. “Atalar sözlərində ritmik parçalar çox böyük rol oynayır” [3, s.78]. Məsələn: Nə yada sirtini ver, nə namərdə bel bağla. “Atalar sözlərində ritmin çox böyük əhəmiyyəti vardır. Ritm xətinə bəzən sözlərin mənası heç nəzərə alınmır” [3, 80]. Məsələn:

Azərbaycan dilində: “*Bir həsirdir, bir Məmmədnəsir*” – yoxsulluğa işarədirsə, “*Şah Abbasi taxtda görüb, Nadiri qundaqda*” ifadəsi uzunömürlülük haqqında deyilib.

İngilis dilində: “*Between Scylla and Charybdis*” (mifologiya)- (Siciliya və Xaribdoy arasında- iki od arasında); *Jack is no judge of Jill's beauty* (məhəbbətin gözü kor olur).

Rus dilində: “*Наш брат Исайка- без струн балалайка*”;

Azərbaycan, rus və ingilis dillərinin atalar sözlərini nəzərdən keçirəndə bu yığcam, ancaq dərin mənanı özündə ehtiva edən ifadələrdə məzmun kimi formanın da mükəmməliyinə yardım edən fonetik vasitələr içərisində **qafiyəyə** də rast gəlirik. Qafiyə atalar sözlərində ifadəliliyi artıran, onların asanlıqla dildən-dilə ötürülməsinə səbəb olan vasitədir.

Azərbaycan dilində: “*Yalançının evi yandı, heç kim inanmadı*”;

İngilis dilində: “*The Cat, the Rat, and Lovel our dog,
Rule all England under a hog*”.

Rus dilində: “Ростом с Ивана, а умом с болвана” уахуд “С именем- Иван, без имени болван”; “У нашей Васеньки про все побасенки”, “Добрый Иван- и людям, и нам; худой Иван - ни людям, ни нам”

Nəticə: Hər üç dildə atalar sözləri və frazeologizmlərin ifadəli, yığcam, mənalı, yadda qalan olmasına xidmət edən bir sıra fonetik və üslubi fiqurlar mövcuddur ki, bu vasitələr daşıyıcısı olduğu xalqın zəkasının əks etdirən və əsrlərdən bəri cilalanıb gələn, mənsub olduğu millətin tarixini, mədəniyyətini, adət-ənənəsini ifadə edən bu dəyərləri yaşadır, eyni zamanda onları daha parlaq, daha zəngin, daha obrazlı edir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Cəfərov S. “Müasir Azərbaycan dili. Leksika”. Bakı-“Maarif”-1982.
2. Bayramov H. “Azərbaycan dili frazeologiyasının əsasları”. Bakı-“Maarif”-1978.
3. Adilov M., Yusifov G. “Sabit söz birləşmələri” (Müəllimlər üçün vəsait). Bakı - “Elm”-2019.
4. Məhərrəmli Q., İsmayilov R. “Azərbaycan dilinin frazeoloji lüğəti”. Bakı – “Altun kitab” – 2015.
5. Əlizadə Z. “Azərbaycan atalar sözlərinin həyatı”. Bakı-“Yazıçı”-1985.
6. Common Proverbs & Their Origins. <https://enguroo.com/2019/10/17/common-proverbs-their-origins/>
7. Салманова К. “Языковые и стилистические особенности ассонанса и аллитерации в колыбельных и охшама в азербайджанском языке”, [https:// cyberleninka.ru/article/ n/ yazykovye-i-stilisticheskie-osobennosti](https://cyberleninka.ru/article/n/yazykovye-i-stilisticheskie-osobennosti)
8. “Atalar sözü”, toplayanı Əbülqasım Hüseynzadə, Bakı, 1985
9. Касимова И. Н. “Отображение истории английского народа в его пословицах и поговорках”. http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2009/Philologia/54580.doc.htm
10. Abasquliyev T. “İngilis dilində atalar sözləri və onları Azərbaycan və rus dillərinə tərcüməsi”. Bakı-“Elm” nəşriyyatı- 1981.
11. Abbasov A. “Dicionary of English- Azerbaijan Proverbs and Sayings”. Bakı-“Turan evi”- 2009.
12. <https://cyberleninka.ru/article/n/paronimicheskie-otnosheniya-v-russkih-poslovitsah-s-antroponimami-strukturnyy-aspekt>, Максудова Умсалимат Агалаков, Паронимические отношения в русских пословицах с антропонимами (структурный аспект)
13. <https://az.wikiquote.org/wiki>, Azərbaycan atalar sözləri
14. <https://ru.wikipedia.org/wiki>, Фоносемантика, Материал из Википедии — свободной энциклопедии
15. <https://scienceforum.ru/2016/article/2016026258>, Роль повтора и антонимии в пословицах и поговорках (на материале русских и английских языков), Махмутова В.Р. 1, Тимофеева А.М., ТюмГНГУ филиал в г. Тобольск

Nushaba Asadova

The phonetic phenomena in the proverbs and phraseological units in the Azerbaijani, russian and english languages

Summary

This article deals with the phonetic phenomena found in the proverbs and phraseological units in the languages of different systems. The phonetic features which are frequently used in these phrases are reviewed. The phonetic phenomena, such as alliteration and assonance are explained. The examples from the Azerbaijani, English and Russian languages prove the author's arguments. Another phonetic phenomenon, assonance is used to describe similarities in the compared languages. In addition, the article also deals with the paronyms, which are more commonly used in proverbs and phraseology, as a phonetic phenomenon. The examples of the interesting sound game

created by the words of the different roots, different meanings and different parts of speech are given in such texts. The repetition used in these texts is another phonetic phenomenon. The author shows that repetition helps to increase the expressiveness of phraseological units in the languages of different system. Rhythm makes phraseological units more fluid and memorable. Rhyme is widely used in phraseological units and proverbs in the Azerbaijani, English and Russian languages.

Key words: *phraseological unit, proverb, alliteration, assonance, rhythm, rhyme, parallelism, ellipsis, inversion.*

Асадова Н.Н.

**Фонетические явления в пословицах и фразеологических единицах
азербайджанского, русского и английского языках**

Резюме

В данной статье рассматриваются фонетические явления, встречающиеся в пословицах и фразеологизмах разных системных языков. Рассмотрены часто используемые фонетические особенности в этих словосочетаниях. Объясняются фонетические явления, такие как аллитерация и ассонанс. Примеры с азербайджанского, английского и русского языков подтвердили доводы автора. Другое фонетическое явление — ассонанс — используется для описания сходства в сравниваемых языках. Кроме того, в статье говорится и о паронимах, которые чаще используются в пословицах и фразеологии, как фонетическое явление. Приведены примеры интересной звуковой игры, создаваемой словами, имеющими разные корни, разные значения и разные части речи в таких текстах. Повторение, используемое в этих текстах, является еще одним фонетическим явлением. Автор показывает, что повтор способствует повышению выразительности фразеологизмов в разных системных языках. Ритмичность делает фразеологизмы более плавными и запоминающимися. Рифма широко используется во фразеологизмах и пословицах азербайджанского, английского и русского языков.

Ключевые слова: *фразеологические единицы, пословиц, аллитерация, ассонанс, ритм, рифма, параллелизм, эллипсис, инверсия.*

Çapa tövsiyə edən:

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti

Rəyçilər:

*professor İlham Tahirov
fil.üz.f.d. Zülfüyyə Musavi*